

כבסיס גמור וגם לדרך הא' הרי מכיון שכתב המ"ב מיניה וביה כדעת המג"א דדי בהיתר החשוב יותר מן השלהבת, הרי דס"ל שהשלחן חשוב כבסיס לשלהבת, ומכיון שהשלהבת אמורה להתקיים על השלחן עד שתכבה שוב חשוב השלחן כבסיס גמור לכ"ע, וצע"ג.

ביה"ש גם ככרות וכו' פשיטא דהם חשובים יותר מן הנר דהיינו מן שלהבת הנר הדולקת וכו'". ולהנ"ל דברי המשנה ברורה תמוהים לכאן, לדרך השניה שכתב בבה"ל בסימן רע"ט, מכיון שבבה"ש אין בדעתו לנער את הנר הרי אף לבעל התרומות חשוב השלחן

הרב ישראל דנדרוביץ

מגיד שעורי הירושלמי בקול הדף
ערד

מבחן הזהב

הלוא בסיטואציה הנוכחית שבה הוא עומד למבחן היה עליו להושיט את ידו דווקא אל הגחלת כדי להינצל מזממם הרע; הרי רק מפני שיש בו דעת היה עליו להבין שנעשה כאן ניסיון לבחון אותו, ולכן היה עליו לקחת בכוונה תחילה את הגחלת כדי שלא יכירו בחכמתו ויהרגוהו.

והשפת אמת מתרץ על כך: "ויתכן לומר דסברא הפשוטה [היא] שרוצין לראות אם יש בו דעת לחבבו ולא להורגו, אם כן יראה להם שיש בו דעת ויקח הזהב" — אכן משה רבינו הבין שהוא נמצא במבחן, אבל הוא לא היה צריך להעלות על דעתו שהמבחן נועד כדי שאם הוא יצליח בו הוא ייהרג, כי הסברא הפשוטה היא שהם באים לבוחנו כדי להוסיף חביבות כלפיו אם יוכיח שיש בו דעת, ולכן משה חפץ היה להושיט ידו אל הזהב כדי להראות שיש בו דעת.

ועוד מתרץ השפת אמת: "עוד יתכן לומר דכל הספק היה אם רוצה למרוד בו בזדון ליקח הכתר מעל ראשו, ואם כן ייקח גם כן הזהב, להראות שמורד בו בדעת כמו שלקח הכתר בזדון" — זה אכן היה המבחן: אם אכן משה רבינו היה לוקח את הגחלת כדי להסתיר את כוונותיו, הרי ששוב אין להם מה להתיירא ממנו, כי זה אכן ראייה שהוא מסתיר את כוונותיו ואף

(א) קושיה מחוכמת ומפתיעה שואל רבינו השפת אמת על הסיפור הידוע אותו מספר המדרש על הנסיבות שהביאו לכך שמשה רבינו היה כבד פה וכבד לשון: משה רבינו בילדותו היה יושב אצל פרעה ויהיה פרעה מנשקו ומחבקו, והוא נוטל כתרו של פרעה ומשימו על ראשו כמו שעתיד לעשות לו כשהיה גדול... והיו שם יושבין חרטומי מצרים ואמרו: מתייראין אנו מזה שנוטל כתרך ונותנו על ראשו, שלא יהיה זה אותו שאנו אומרים שעתיד ליטול מלכות ממך. מהם אומרים להורגו מהם אומרים לשורפו.

והיה יתרו יושב ביניהן ואומר להם: הנער הזה אין בו דעת; אלא בחנו אותו והביאו לפניו בקערה זהב וגחלת, אם יושיט ידו לזהב — יש בו דעת והרגו אותו, ואם יושיט ידו לגחלת — אין בו דעת ואין עליו משפט מות. מיד הביאו לפניו ושלח ידו ליקח הזהב, ובא גבריא'ל ודחה את ידו ותפש את הגחלת והכניס ידו עם הגחלת לתוך פיו ונכוה לשונו, וממנו נעשה כבד פה וכבד לשון" (שמו"ר א, כו).

שואל השפת אמת (בליקוטים, פרשת שמות): הרי ברור שמשה רבינו היה אכן בר דעת, ואם כן כיצד עלתה על דעתו להושיט את ידו אל הזהב כמעשה של חכמה —

להוציא שקר מפיו. ועוד מסופר כהנה וכהנה על מצוקי ארץ ששמרו על האמת הטהורה גם כשעמדו בסכנה מחמת כך. עוד זאת יש לציין את המובא בספרים הקדושים שמה רבינו הייתה מידתו — מידת האמת, ורמזוהו במה שמצאנו בדברי חז"ל כמה וכמה פעמים את הביטוי: "משה שפיר קאמרת" — כי אכן משה רבינו הייתה בו מידת האמת וכל דבריו אמת וצדק.

ומעתה נענה ונאמר כי אכן אצל משה רבינו הייתה האמת נר לרגליו בכל מצב שבו עמד, ולמרות שהדבר הביאו לסכנה. ולפיכך אמת זו של משה רבינו היא שהביאה אותו להוריד את כתרו של פרעה, כי זו אכן הייתה האמת; האמת היא שהוא עתיד להוריד ממנו את כתרו, ולכן הוא אינו מסתיר זאת. ואותה האמת הנצחית היא זו שהביאה את משה רבינו שלא להסתיר את האמת שהזהב עדיף מהגחלת; משה רבינו לא יכחיש את האמת ויושיט את ידו לגחלת, כיון שהדבר מנוגד לאופיו ולמהותו כאיש אמת שכל מעשיו הם באמת.

הנדיבות המיוחדת בכלי הזהב

בנדבת המשכן מפרטת התורה את כל סוגי הנדבות אשר הביאו למלאכת אהל מועד ולכל עבודתו, ובתוך הדברים נאמר (שמות לה, כב) "כָּל נָדִיב לֵב הָבִיאוּ תָחַ וְנָתַם וְטַבַּעַת וְכוּמָז כָּל כְּלֵי זָהָב וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפֶת זָהָב לַה'".

ניתן להבחין מיד ביחס המיוחד אותו מעניקה התורה לתורמי תכשיטי וכלי הזהב יתרה על אלה שתרמו ככרות זהב גולמיים, שכן על תורמי תכשיטי וכלי הזהב נאמר השבח המיוחד 'נָדִיב לֵב' ואילו על התורמים האחרים נאמר בסתמא 'וְכָל אִישׁ' — השאלה היא איפוא, על מה ולמה הפליגה התורה בשבח אלו בצורה זו היוצאת מן הכלל.

לקיחת הכתר לא הייתה מפני זאת, כי הרי הוא מסתיר את רצונו להיות מלך.

(ב) והנה מדברי השפת אמת נראה שהוא הבין שאכן הייתה למשה בילדותו דעה ברורה בהשכל ובכינה לחשוב מחשבות שהזהב ^{אמר החכמה} מהגחלת מוגשים לו כמבחן לבדיקת רמת המשכל שלו (אם כי יש מקום לבעל דין לבוא ולחלק שאכן דעת להבין שהזהב עדיף מהגחלת היה לו, אך להבין שזה מבחן עבורו עדיין לא היה לו בגיל רך שכזה; אך השפת אמת הבין שההבנה של משה בעת ההיא הייתה אבסולוטית ומוחלטת) והיה עליו להיזהר שלא להצליח במבחן שכזה על מנת שלא יהרגוהו.

אלא שאם כן יקשה עוד יותר: כיצד באמת הוריד משה רבינו את הכתר מראשו של פרעה, ולא נזהר שמא יבואו להרגו מחמת כן, כפי שהמציאות אכן הוכיחה שרצו להרגו על כך. וכמדומה שעל כך לא עונים תירוציו של השפת אמת דלעיל (ולכאורה הרי זה ראייה שעדיין ילדות הייתה בו, וממילא מיושבת קושייתו של השפת אמת וכדלעיל שהוא לא הבין עד כדי כך שזה מבחן עבורו).

(ג) והנראה לומר ביישוב שתי הקושיות, הן קושיית השפת אמת: מדוע לא שינה משה ולקח את הגחלת כדי שלא יהרגוהו, והן הקושיה הנוספת: כיצד העיז משה ולקח את כתרו של פרעה, כשהדבר כרוך בסכנת מוות, והוא בהקדם מה שמצאנו אצל גדולי עולם וצדיקי אמת שהקפידו שלא לשנות בדיבורם חלילה הגם שהייתה אמירת האמת כרוכה במסירות נפש כפשוטה.

אחד המיוחד שהתפרסם בקנאותו לאמת המוחלטת היה הרה"ק רבי רפאל מבערשיד תלמידו של הרה"ק רבי פינחס מקוריץ, אשר חייו היו מסכת ארוכה של רדיפה אחר האמת, גם במחיר של סכנה מוחלטת ועד לפטירתו מן העולם שבאה כדי שלא יצטרך

עולם, בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די — הוא גרם שעשו את העגל".

חטא העגל, אליבא דלימוד הזכות של משה רבינו, נגרם כתוצאה של ריבוי השפעת כסף וזהב על ישראל, ולכן טען משה רבינו שאין מקום לטענה על ישראל שעשו את העגל בעוד שהם היו מושפעים בריבוי של כסף וזהב.

וכאן נשאלת השאלה: מהו הגורם לחטא העגל, הריבוי הבלתי פוסק של הזהב או עצירת השפע — בוודאי שהריבוי של הזהב, ואם כן היה מתאים לכאורה שהרמז לחטא העגל יהיה בשם 'רוב זהב' ולא בשם 'די זהב', שהרי כמובן אין לאמירת ה'די' כל קשר עם החטא, ומה טעם ראה משה לרמז את החטא בשם 'די זהב'.

זאת ועוד אחרת: הרי משה רבינו בא בדבריו להוכיח את ישראל על חטאיהם ולא ללמדם תירוצים כדי להוריד מהם את האשמה. והנה עניין זה של ריבוי הזהב הרי למעשה פוטר את בני ישראל מכל אשמה על מעשיהם, שכן יכולים הם לטעון שמה יעשה הבן ולא יחטא, שמחמת שהיה להם ריבוי זהב הרי שזה היה בעוכרם. כיצד יתכן שבתוכחה עצמה מסביר משה לבני ישראל שהם אינם ראויים לתוכחה.

עוד ראיתי שהקשה הגאון רבי יוסף חיים מבבל בספרו 'בניהו' על אתר: שנראה מדברי הגמרא שבזמן כל שהוא אמרו בני ישראל די להשפעת הזהב — שהרי זה ה'ודי זהב', והנה דבר זה לא מצאנוהו שהייתה בקשה מבני ישראל שיפסיק ריבוי הזהב.

ויש להוסיף על קושיתו שאדרבה מצאנו שלמרות שהיו בני ישראל 'שבעים ומלאים' מביזת סיחון עדיין היו לוקחים בביזת עוג כסף וזהב מבלי כל סימן או רצון להפסיק את האגירה, ומנין לנו איפוא דבר זה שבני ישראל אמרו די ומי שהיה לו מנה לא רצה מאתיים.

והנראה לומר בזה דבר נכון על דרך הפשט, דהנה המתבונן בשווי של 'כלי זהב' יראה שלמעשה שווי הכלי נקבע משני מרכיבים: החומר הגולמי יקר הערך והעבודה המושקעת בו. ופעמים הרבה שהעבודה המושקעת בכלי עלותה היה לאין ערוך מאשר החומר הגולמי עצמו. וכדי לסבר את האוזן נקח לדוגמא גביע העשוי מזהב, שהחומר הגולמי שבו הוא כמה מאות גרם זהב, אלא שהושקע בגביע זו מלאכת מחשבת ומעשה אומן לפארו ולעטרו בציצים ובפרחים לכבוד ולתפארת, שבאופן כזה מכפיל חומר הגלם של הזהב את שווי עשרת מונים.

בבית המקדש לא היה צורך בתכשיטי זהב וכיוצא בזה, ונדבת תכשיטי הזהב לא באה אלא כדי שיתכנו את התכשיטים ויחזירו אותם למצבם הגולמי. במקרה כזה פוחת ומצטמק שווי התרומה בהרבה, שכן התורם נתן כאן תכשיט בשווי יקר ובסופו של דבר נדבתו היא רק חתיכת זהב שכמובן זולה בהרבה.

נמצא איפוא שבנדבת הזהב היה מצב שבו שני אנשים תרמו למשכן כמות דומה של זהב, אלא שאחד תרם זאת בזהב גולמי — כך שנדבתו בברוטו תאמה את הרווח נטו שהגיע מכך למשכן, ואחד תרם זאת בתכשיטי וכלי זהב — ונדבתו המקורית הצטמקה בהרבה.

אדם שמסכים לתרום תכשיטי וכלי זהב לבניית המשכן, למרות שהוא יודע שחלק מתרומתו הולך למעשה לאיבוד — זכאי לתואר שעטרה התורה לראשו 'נדיב לב', כי אכן בנדיבות ליבו הוא תורם את הונו לבית המקדש ללא חשבונות אישיים של הפסד ורווח.

ודי זהב — או רוב זהב

(א) איתא במסכת ברכות (דף לב, א): "ודי זהב, מאי ודי זהב, אמרי דבי ר' ינאי כך אמר משה לפני הקב"ה: רבונו של

החידוש בבגדי הלבן ולא בבגדי הזהב
 על הפסוק (ויקרא טז, לב-לד): "וְכָפֹר
 הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִמָּשַׁח אֹתוֹ וְאֲשֶׁר יִמְלֵא אֶת יָדוֹ
 לְכַהֵן תַּחַת אָבְיוֹ וְלִבָּשׁ אֶת בְּגָדֵי הַכֹּהֵן
 הַקֹּדֶשׁ... וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה"
 מפרש רש"י: "כשהגיע יום הכפורים עשה
 כסדר הזה, ולהגיד שבחו של אהרן שלא
 היה לובשן לגדולתו, אלא כמקיים גזירת
 המלך".

קושיה פשוטה וברורה מקשה כאן
 החתם סופר: הפסוק מגיע כאן להלל את
 אהרן הכהן שלא היה לובש את הבגדים
 לגדולתו אלא כמקיים גזירת המלך, אלא
 שאם כך היה מתאים ששבח זה יאמר לעת
 אשר היה אהרן הכהן לובש את בגדי הזהב
 אשר הם לכבוד ולתפארת, ובהם אכן יש
 מקום להבין את המעלה שהוא לבשם
 כמקיים גזירת המלך ולא לגדולתו, אולם
 כאן הרי מדובר על בגדי הלבן אותם היה
 לובש ביום הכיפורים, וכי בזה ישנה גדולה
 שהוא אינו לובש זאת לגדולתו.

והנראה לומר שבזה טמון רעיון חינוכי
 ומוסרי עמוק: קנה המידה שבו ניתן לבחון
 אדם אם הוא מושפע מדבר מה — הוא
 דווקא כשאותו דבר ניטל ממנו. אנו רואים
 למשל אדם עשיר המהלך שמח ומחויך,
 ואין אנו יודעים האם האופי שלו הוא אכן
 טוב ועליו או שמא כספו הרב הוא שמביא
 אותו לידי שמחה: אכן הבוחן יהיה לעת
 שהוא יירד מנכסיו, אם גם אז הוא ימשיך
 לשמור על מצב רוחו הטוב הרי שאז נדע
 בוודאות שאכן האופי שלו הוא כך.

מספרים על גדולי ישראל שעבדו את
 בוראם ביגיעה עצומה גם לעת אשר אלפי
 ישראל סבבו אותם כחומה והביטו בכל
 תנועה שעשו וגם לעת שהיו בינם לבין
 עצמם ולא היה מי שראה אותם. במיוחד
 הדברים אמורים בשנות השואה הנוראה,
 שצדיקי האמת המשיכו בעבודתם הטהורה
 ובכל מנהגיהם ודקדוקיהם גם כשאפילו

(ב) והנראה לומר בזה על דרך הרעיון
 ש'אמירת הדי' זה עצמו היה חטא העגל.
 הלוא דרכו של אדם הבהול על ממונו,
 שאין הוא נותן לאחרים מממונו ולא כלום,
 נהרג הוא על פחות משה פרוטה ומשול
 כעכברא דשכיב אדינרי. הרכושנות וצבירת
 הממון מאפיינים את אוהבי הממון.

כיוון שאכן הושפע על בני ישראל ריבוי
 של כסף וזהב, הרי שהרכושנות באה
 בעקבות הממון הרב וגם בהם היה תקף
 הכלל שכל מי שיש לו מנה רוצה מאתיים
 ואין אדם מת וחצי תאוותו בידו. כך שמידה
 זו הייתה אמורה להשפיע עליהם להימנע
 מבזבז זהב שלא לצורך.

אלא שבחטא העגל אירעה תופעה
 הפוכה מטבעם: למרות הרכושנות ואהבת
 הממון הסכימו לפתע בני ישראל להתפרק
 מנזמי הזהב שבאוזניהם, וליתן מזהבם על
 מנת לעשות את עגל המסכה. נדיבות לב זו
 היא בעייתית, שכן אם קיימת איזה שהיא
 זיקה חיובית למידת הרכושנות היא הייתה
 אמורה להיות לעת הזאת: שהיה עליהם
 להימנע מלזבז את זהבם על דבר כה
 מיותר.

אלא שכאן בני ישראל 'אמרו די לזהבם'
 — כאן בחטא העגל הם כבר הסכימו
 לוותר על רכושם בשביל העגל, והם
 למעשה אמרו שדי לנו בזהב שיש לנו עד
 כה, ומעתה יכולים אנחנו להזויל זהב
 מכיסינו לעשיית העגל.

לכן מקום עשיית העגל נקרא 'ודי זהב' כי
 בו אמרו בני ישראל די למגמת ריצתם אחרי
 הזהב, וזוהי התוכחה אותה הוכיח משה
 רבינו את בני ישראל — מדוע בדיוק כאן
 נעשיתם נדיבי לב ופזרנים. אלא שבחדא
 מחתא, משה רבינו גם לימד עליהם זכות:
 "בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל
 עד שאמרו די" — השפעת הזהב עד לאותו
 הזמן בו הם אמרו את הדי ועשו את העגל,
 היא שהייתה בעוכריהם של ישראל.

מנין אנשים לא הקיף אותם, ויש להאריך בזה הרבה.

אהרן הכהן היה לובש את בגדי הזהב שלא לגדולתו אלא כמקיים גזירת המלך, אולם מתי היה הדבר ניכר — דווקא כשהוא היה לובש את בגדי הלבן. אותה הנהגה שהיה נוהג אהרן כשהוא לבש את בגדי הזהב המפוארים הייתה הנהגתו כשהוא לבש את בגדי הלבן הפשוטים; רוחו לא נפלה בקרבו על כך שעתה אין לו את בגדי הפאר ונפשו לא הייתה עגומה עליו, אותה הנהגה אצילית ומרוממת הייתה אצל אהרן בכל סוגי המלבושים שלבש, ונמצא שבאו בגדי הלבן ולמדונו על בגדי הזהב.

הזהב והכישוף

החכם רא"מ לונץ מספר במאסף 'ירושלים' (ש"א ח"א, עמ' 8 הע' 18): "אמונת אמן יאמינו הרבה מיושבי העיר [ירושלים] כי לאל ידי אנשים בעלי סגולות וכישוף לחלוש את עצבי החתן... יתנו במנעלי החתן ובבגדיו מטבעות או תכשיטי זהב, בהאמינם כי בכוח וסגולות הזהב לדחות מעליו את כוח הכישוף, והאמונה הזאת כנראה קדומה מאוד הנה".

ותחילה לכל יש להעיר כי קיים מנהג סותר למנהג זה, והוא המנהג שמרוקנים את בגדי החתן מכל הנמצא בהם ובפרט מזהב וכסף, וכפי שמספר על כך הגאון רבי אהרן לוי מרישא בספרו 'ברכת אהרן' (ברכות מאמר רסג): "והנה במקומותינו המנהג שבעת החופה מוסר החתן את כל הדברים שיש לו בכיסו לאיש אחר והוא הולך אל החופה בכיס ריק, והעולם מדקדקין בזה מאוד כאשר כן הוא דרך ההמון לדקדק בעניינים אלו יותר מבגופי תורה", וע"ש שביאר בזה טעם יפה שהוא כדי להזכיר לחתן את יום המיתה שבו אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב אלא תורה ומעשים טובים.

ויש להטעים כי כפי הנראה אין ממש באמונה זו הסוברת כי בכוח הזהב להציל מן הכישוף, ודבר זה למדנו מדברי המקובל האלהי רבי אברהם אזולאי המעתיק בספרו 'חסד לאברהם' את מה שמצא בכתב יד עתיק (מעין רביעי נהר נב): "דע שיש סוד גדול בלבישת בגדי פשתן, כי הוא תועלת לחיים ולמתים לקטנים ולגדולים... ודע שסגולת בגדי פשתן הנזכרים, דווקא שלובש בגדי פשתן לבדו בלא מין אחר עמו, אבל אם נתערב מין אחר עמו אפילו חוט אחד פוסל בו, ופרעה השיג בחכמתו סגולת הבגדים ולכן היה מלובש כולו בבגדי פשתן לבן, ובהם היה מתגאה בפני חכמיו וגדוליו ואומר להם כי הוא אלוה, והמופת שכל חכמיו וחרטומיו לא היו יכולין לשלוט בו ברוב כישופיהם, והם לא ידעו שהיה הדבר תלוי בסגולת הבגדים... וגם יוסף השיג זה הסוד ברוח הקודש, וידע שהלובש בגדי פשתן לבן אין שולט בו לא עין הרע ולא רוח רעה ולא שום מיני כישוף... ולזה פרעה הרשע מרוב דאגת לבו בראותו את יוסף לבוש בגדי שש לזה שם רביד הזהב על צווארו כדי לבטל סגולת לבישת הבגדים, וזהו שכתוב 'וישם רביד הזהב', ויוסף לא חשש לעניין הרביד לפי שעה, כדי להראות לפרעה שלא השיג הסוד, אמנם כשהלך לביתו הפשיט רביד הזהב מעליו. וכל זה כדי להעלים מפרעה הרשע העניין".

ואם כי בעל 'חסד לאברהם' לא הביא מי הוא בעל שמועה זו, הרי שהגה"ק בעל 'מלוא הרועים' בספרו 'קהלת יעקב' (ערך פש, דף לג טור א) הביא דבר זה בשם רבינו הרמ"ק בספר עבודת יום הכיפורים (ומה שהביא בספר 'ילקוט ראובני' פרשת מקץ בשם מהר"ק — כפי הנראה הוא ט"ס וצ"ל הרמ"ק; והנה הרמ"ק כתב את סדר עבודת יוה"כ בספרו 'זבחי שלמים' שנדפס לראשונה בלובלין בשנת שע"ג, ולא נפנית לתור ולחפש בו את עניין זה).

עוד אציין לידיעה נכבדה על הקשר בין הזהב לכישוף, והיא מתבארת בספר הזוהר הקדוש (פרשת כי תשא, דף קצב) שאם אהרן הכהן לא היה לוקח את הזהב מיד המתנדבים לעגל, אלא שהם היו מניחים זאת על הקרקע והוא היה לוקח זאת משם, או שלמצער היה אהרן הכהן מניח זאת בעצמו לאחר מכן על הקרקע — לא היה יכול לפעול הכישוף של עשיית עגל הזהב.

ומפורש כאן שאדרבה הזהב הוא שמקלקל את ההגנה מהכישוף, ולא כמו שסברו שבכוח הזהב עצמו לדחות את הכישוף. ויצוין כאן למילתא דתמיהא שראיתי להגאון רבי יעקב כולי בספרו הנודע "ילקוט מעם לועז" (בפרשת מקץ על אתר) שהוא מפרש שאדרבה כוונתו של פרעה הייתה להציל את יוסף מן הכישוף, ושמא סבר שאכן גם הזהב מסייע לסלק את הכישוף.

29/06/2018

הערות

הרב יהודה קוק

מח"ס נופת צופים

הוא דאינו עושה מעשה עמך, עכ"ל יעו"ש. והיינו דאינו בכלל מש"כ בדברים (כב, א—ג) לא תראה את שור אחיך או את שני נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחריך, ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו ואספתו וגו', וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת אחיך וגו' לא תוכל להתעלם, וע"כ אי"צ "להכריז" ע"ז. [ועד"ז איתא בספ"ד דב"מ (נט.) לא תונו איש את עמיתו עם שאתך בתורה ובמצות אל תונהו יעו"ש]. אולם יל"ע דלפי"ז אף לא יצטרכו "להחזיר" לע"ה לאבידתו ולא רק שאי"צ "להכריז", ויל"ע.

ועכ"פ לפי"ז נר', דע"כ דס"ל לרש"י דחיובו מה"ת, דאת"ל דהוי מדרבנן א"כ מה הוצרך להא "דאינו עושה מעשה עמך" דמשמע דמחמת זה אינו בכלל חיוב התורה להכריז על אבידתו, הא פ' הול"ל דכיון דהוי ע"ה ע"כ לא חייבו חז"ל לטרוח להכריז ע"ז, ודומיא דפירש"י גבי הא דאין מגלין לו סוד, דה"ט לפי שהולך רכיל ומגלה, וכן כש"כ רש"י גבי מה שאין ממנין אותו אפוטרופוס על היתומים, דה"ט "מדחשוד על הגזל" יעו"ש, והיינו דמחמת זה אחז"ל שאין למנותו אפוטרופוס וכו', וא"כ ה"נ המ"ל דה"ט דאי"צ להכריז על

אם צריך להכריז על אבידה מה"ת או מדרבנן

בבא מציעא דף כא. אלו מציאות שלו ואלו חייב להכריז וכו'.

ויל"ע אם החיוב "להכריז" על אבידה הוי מדאורייתא או רק מדרבנן. ויעו"י לקמן (כו.) במשנה שכ' דאף "השמלה" היתה בכלל כל אלו ולמה יצאת להקיש אליה לומר לך מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין אף כל דבר שיש בה סימנין ויש לו תובעים חייב להכריז יעו"ש. וא"כ מדגלמד לחיוב "הכרזה" מדכ' "וכן תעשה לשמלתו" משמע דחיובו מדאורייתא ולא מדרבנן. אך שמא הוי רק מדרבנן וקרא "אסמכתא" בעלמא, וכדאשכחן כן בהרבה דוכתי בש"ס, יעו"י בברכות (מא:), וברפ"ק דמו"ק (ג.), וביבמות (עב.), וברפ"ח דיומא (עד.), וברפ"ק דחגיגה (ד.) ועוד הרבה דהוי "מדרבנן" וקרא אסמכתא בעלמא.

והנה יעו"י בספ"ג דפסחים (מט:) שכ' ת"ר ששה דברים נאמרו בעמי הארץ, אין מוסרין להן עדות ואין מקבלין ממנו עדות ואין מגלין להם סוד וכו' וי"א אף אין מכריזין על אבידתו וכו'. ויעו"ש ברש"י שכ' בזה"ל, המוצא אבידה חייב להכריז, כדאמר' בא"מ (כא.), ועם הארץ לא אחיך

מוריה, שנה שלושים, גליון א—ב (שמט—שנ), אב תשס"ט